

nek, ahogy Drăghici elvt. javasolja? Frakciónak lenni azt jelenti, hogy az illetőnek más politikai irányvonala van; én viszont egyetértek a párt politikai irányvonalával. Én nem kerestem „közös platformot” senkivel sem. Véleményeket váltottunk, és ezt kezdettől fogva elmondtam. Amikor valaki minősítéseket fogalmaz meg, ezek igazságosak kell, hogy legyenek, különben arra kényszerítünk valakit, hogy annak tűnjön, ami nem, és amivé nem is akar válni.³⁴⁰ Engem nem biztatott fel sem Chișinevschi, sem más, és nem tanácskoztam senkivel sem arról, hogy mit mondjak a plenárison vagy a PB-ban. Ha tanácskoztam volna valakivel, lehet, hogy jobb lett volna, nem maradtak volna hibás vélemények a tudatomban, és nem lovaltam volna bele magam hibás megfogalmazásokba. Néhány dolgot nem néztem helyesen, ez világos. Azt hiszem, a kifakadásaim közül több a Securitate számos visszaélésének tudható be. Tétélezzük fel, hogy a PB elítélő határozatot fog hozni Miron és Chișinevschi hozzáállásáról. Mit fog ez eredményezni? Úgy fog tűnni, hogy miközben az összes pártban a személyi kultuszról és a munka színvonalának javításáért hozandó intézkedésekről folyik a vita, addig a Román Munkáspártban a PB néhány tagjának hiányosságai ellen lépnek fel. Azt hiszem, szükség van arra, hogy a PB lássa, jó-e ha ilyen fajta problémákkal megyünk a KV plenáris ülésére. Kész vagyok alávetni magam a PB bármilyen határozatának, de nem fogom tudni magamra vállalni azt, amit nem tettem meg. [...]

Közli Alina Tudor-Dan Cătănuș: O destalinizare ratată. Culisele cazului Miron Constantinescu – Iosif Chișinevschi, București, Elion, 2001, 130–140. p. A dokumentum levéltári jelzete: ANIC, fond CC al PCR, Cancelarie, dosar 32/1956.

7.

Jordáky Lajos naplója

Kolozsvár, 1956. április 7.

Gáll Ernővel³⁴¹ hosszas beszélgetés. Hruscsov zárt gyűlésen tartott referátuma, Gheorghiu-Dej beszéde és Miron [Constantinescu] kolozsvári feldolgozása. Mindaz, amit a nyugati sajtó írt, és amit régi antisztálinistáktól olvasunk, kevés ahhoz képest, amit a valóságban a XX. Kongresszuson mondtak. Gyilkosságok sorozata, hazugságok, öndicsőítés, terror, s hogy még mi minden, el sem lehet sorolni. Mi köze a szocializmushoz a sztálinizmusnak? – Iparosodott ország épült, az igaz, de a legborzalmasabb kizsákmányolás és elnyomás volt az alapja (...)³⁴²

³⁴⁰ Gh.-Dej: *Ezt hogy értékeled?*

³⁴¹ Gáll Ernő (1917–2000), filozófus, lapszerkesztő, egyetemi tanár. 1952–1956 között a Bolyai Egyetem prorektora, 1957–1983 között az újraíndított *Korunk* főszerkesztője, a hetvenes években a „sajátosság méltóságával” új fogalmat vezetett be a kisebbségtudományba. Az 1977-től haláláig vezetett napló fontos kordokumentum az erdélyi magyar közélet viszonyairól (Gáll Ernő: *Napló I-II*. Kolozsvár, Polis, 2003. Gáll Ernő mai recepciója: Földes György–Gálfalvi Zsolt (szerk.): *Nemzetiség-felelősség. Írások Gáll Ernő emlékére*. Budapest, Napvilág, 2005. A Gáll Éva és Újvári Mária szerkesztette, 934 tételt tartalmazó életmű-bibliográfia a következő internetes címen érhető el: <http://gallerno.adatbank.transindex.ro/>.

³⁴² Kihagyás az eredetileg közölt szövegben.

Különben a városi pártaktíva ülésén támadták Bányait³⁴³. Nedelcu³⁴⁴ ezredes elmondta, hogy a tartományi állambiztonsági hivatalok közt szocialista verseny volt, ki „szállít több munkaerőt” a csatornának. Ez nem is megdöbbenő. Mindennél több.

Közli Molnár Gusztáv: Jordáky Lajos naplója. Medvetánc, 1988. 2-3. sz., 283. p.

8.

Ügynöki jelentés a debreceni küldöttség kolozsvári látogatásáról

Kolozsvár, 1956. április 27.

Találkozó „Gyurka János” és Vasile Lupșă hadnagy között
1956. április 27. 4. sz. K-lakás³⁴⁵

Folyó év április 26-án Varró Katalin³⁴⁶ azt mondta, hogy a debreceni diákok előadásán³⁴⁷ sok Securitate-ügynök volt. A forrás csodálkozott, erre Varró elmesélte, hogy ha érkezik valaki külföldről, de főleg Magyarországról, azt Securitate-ügynökök kísérik. Ő a magyarországi Varga kör³⁴⁸ kísérője volt, akikkel több városban is bejártak, és mindenütt követték őket. Mikor megérkeztünk valahová, már az állomáson tudták, ki az illető. Zilahon például a szekus [a Securitate embere –szerk.] a szomszéd asztalnál ült. Én többször is rászedtem ezeket az ügynököket hangosan beszélve arról, hogy pl. 12-kor fognak találkozni a hídon, az állomáson, stb. Még azt is mondta, hogy a nagy bukaresti vendéglőkre is gyanakszanak, ellenőrzik ezeket. Ezért a bukarestiek nem igazán mennek az Athenée Palace-ba,³⁴⁹ és Kolozsváron is sok ilyen ügynök van. Tanácsokat adott Gazdának,³⁵⁰ hogyan viselkedjen, ha magyarországi nyelvészek jönnek, akikkel az

343 Bányai László (Baumgarten László, 1907–1981), kommunista politikus, egyetemi tanár. 1930–1933 között középiskolai tanár Csíkszeredában, 1934-ban letartóztatják kommunista tevékenységért. 1934–1940 között a Magyar Dolgozók Szövetsége központi titkára Kolozsváron, 1940–1942 között Brassóban, majd 1944-ig illegális pártmunkát végez Temesváron. 1945 után az MNSZ baloldali szárnyának egyik vezetője, a szervezet Végrehajtó Bizottságának tagja, 1945–1946-ban és 1947–1948-ban alelnöke. 1948-tól nemzetgyűlési képviselő, 1952–1956 között a *Bolyai* egyetem rektora, majd 1958-ig az oktatási minisztérium államtitkára és a bukaresti Történelmi Intézet igazgatója (1959–1966).

344 Mihai Nedelcu ezredes 1945-től a Siguranța tisztje, 1948–1952 között az Argeș megyei Securitate parancsnoka, majd 1952–1957 között a Kolozs tartományi belügyi szervek parancsnoka volt.

345 K-lakás: konspirált lakás. Az állambiztonsági szerv, illetve fedőszerve által fenntartott és üzemeltetett lakás, melyet az ügynök és az operatív tiszt konspirált találkozására használtak.

346 Varró Katalin (1930–), nyelvész. 1956-ban a Román Akadémia kolozsvári fiókjának munkatársa, Varró János irodalomtörténész felesége volt.

347 A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem rektora, Varga Zoltán vezette 160 küldöttség 1956. április 21–24 között látogatott Kolozsvárra. A két kolozsvári egyetem küldöttsége május 10–13. között viszonzta a látogatást. A romániai diákok Debrecenbe és Budapestre is ellátogattak (lásd az *Igazság* beszámolóját, 1956. május 17.).

348 Homályos utalás, valószínűleg Varga Zoltán, a debreceni egyetem rektorára vonatkozik.

349 Eredetiben (hibásan) Atene Palas. Az '50-es és '60-as években Bukarest legelkelőbb szállodája volt, ott kaptak szállást a román fővárosban járó külföldiek.

350 Gazda Ferenc (1920–), nyelvész, 1956-ban a Román Akadémia kolozsvári fiókjának munkatársa. 1957. november 5-én a Dobai-perben 15 év kényszermunkára ítélte el a kolozsvári Katonai Törvényszék, 1964. augusztus 29-én szabadult. A korszakot feldolgozta emlékirataiban: *Elrabolt esztendőik 1956–1964*. Kolozsvár, Polis Könyvkiadó, 2006.